

Programma van maatregelen Houtem (Vilvoorde) – Haesendonckstraat

Natasja Reyns

Temse
2018

Gemotiveerd advies

Het was mogelijk om al het vooronderzoek uit te voeren dat noodzakelijk is om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en de waarde van het archeologische erfgoed. Het uitgevoerde vooronderzoek omvat een landschappelijk booronderzoek (projectcode 2018C93), een verkennend archeologisch booronderzoek (projectcode 2018C157) en een proefsleuvenonderzoek (projectcode 2018B277).

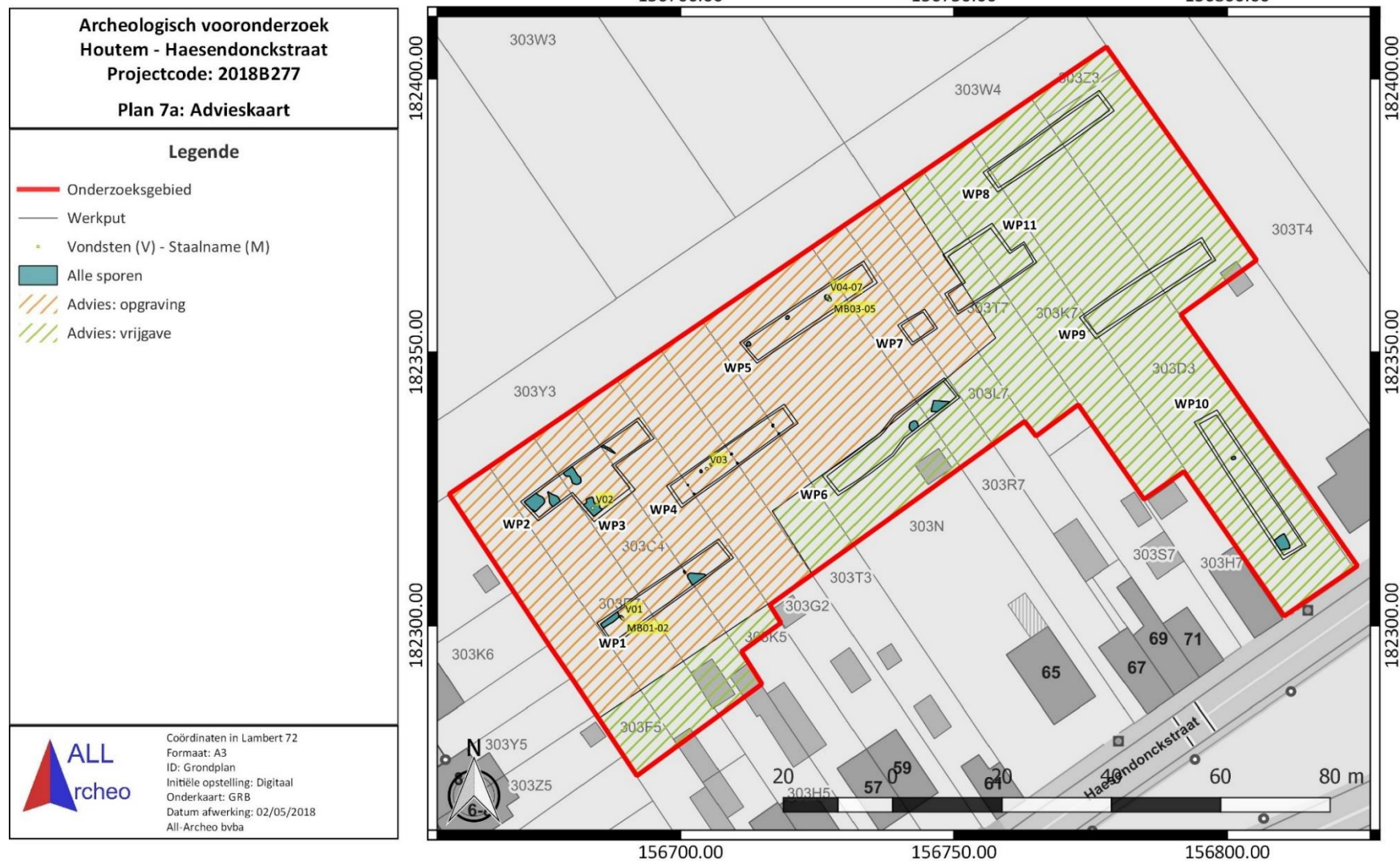
Het proefsleuvenonderzoek heeft de informatie uit het bureauonderzoek, het landschappelijk bodemonderzoek en het verkennend archeologisch booronderzoek kunnen aanvullen en bijstellen. Het is nu duidelijk dat in de te onderzoeken zone archeologische sporen aanwezig zijn uit de vroege ijzertijd en de nieuwe tot de nieuwste tijd.

De resultaten van het proefsleuvenonderzoek doen besluiten dat op het terrein een waardevolle archeologische vindplaats aanwezig is. Er werden met name twee houtskoolrijke sporen aangetroffen, die geïnterpreteerd worden als de dump van haardresten en die gedateerd worden in de vroege ijzertijd. Gezien de aard van de houtskoolrijke sporen is ook een interpretatie als brandrestengraven niet uit te sluiten. De waardevolle archeologische vindplaats is vermoedelijk te omschrijven als een bewoningssite uit de metaaltijden. Er werden tijdens het uitgevoerde onderzoek namelijk geen andere sporen van bewoning uit de metaaltijden vastgesteld die gerelateerd kunnen worden aan de aangetroffen houtskoolrijke sporen. Het is echter wel mogelijk dat op het terrein nog archeologische sporen aanwezig zijn die verband houden met de aangetroffen houtskoolrijke sporen. Tijdens een proefsleuvenonderzoek wordt namelijk slechts een bepaald percentage van het terrein onderzocht. De relevante archeologische sporen bevinden zich tevens aan de randen van het onderzoeksgebied. Ze lijken er op te wijzen dat zich op of in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied een bewoningssite uit de metaaltijden bevindt, mogelijk op één van de aangrenzende terreinen.

In de nabije omgeving zijn tot nog toe geen archeologische resten uit de ijzertijd gekend, wel uit de bronstijd en uit de Romeinse tijd. De aangetroffen archeologische vindplaats is met name waardevol omdat het de schijnbare lacune tussen de bronstijd en de Romeinse tijd kan helpen invullen. De aangetroffen waardevolle archeologische sporen worden namelijk op basis van de aangetroffen vondsten in de ijzertijd gedateerd. Om de aangetroffen vindplaats beter in kaart te brengen, beter te duiden en het kennispotentieel te kunnen valoriseren, is de uitvoering van een opgraving nodig op een deel van het terrein.

Naar aanleiding daarvan werd een programma van maatregelen opgemaakt voor een archeologische opgraving.

De op te graven zone kent een oppervlakte van 4140 m². De zone voor opgraving werd afgebakend op basis van de vaststellingen uit het proefsleuvenonderzoek. De zone omvat de locaties waar houtskoolrijke sporen vastgesteld zijn, inclusief een bufferzone. Naar het noordoosten toe bevindt de grens van de te onderzoeken zone zich aan de rand van een kijkvenster (werkput 11), waar geen sporen meer vastgesteld zijn. Ook in werkput 7 en in werkputten 8 en 9 die ten noordoosten hiervan gelegen zijn, werden geen sporen vastgesteld. Naar het zuidoosten toe wordt de grens van de op te graven zone bepaald door werkput 6, waarin enkel sporen uit de nieuwe of nieuwste tijd aanwezig zijn. Naar het westen toe verspringt de op te graven zone vervolgens naar het zuidoosten toe, omdat ook in werkput 1 een houtskoolrijk spoor aanwezig was. Het uiterste zuiden van het onderzoeksgebied wordt niet meegenomen in de zone die afgebakend wordt voor opgraving. Hier is vandaag de dag een zwembad aanwezig, dat plaatselijk het bodemarchief verstoord heeft. In het zuidwesten en het noordwesten volgt de op te graven zone de grenzen van het onderzoeksgebied.

Figuur 1: Situering van het onderzoeksgebied (rood) met aanduiding van de zone waar bijkomend een opgraving nodig geacht wordt (oranje) en de zone waar geen bijkomende maatregelen meer nodig zijn (groen) voor de uitvoering van de geplande werken.

Programma van maatregelen voor een archeologische opgraving

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het doel van het onderzoek is het exploiteren van het aanwezige potentieel aan kennisvermeerdering.

Dit kan door middel van volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de aangetroffen archeologische resten?
- Stemmen de resultaten van het onderzoek overeen met de verwachtingen van (de periferie) van een bewoningssite uit de metaaltijden?
- In hoeverre kunnen gebouwplattegronden herkend worden?
- Zijn er funeraire resten aanwezig op de vindplaats en wat is de aard ervan?
- Tot welk vondsttypes of vondstcategorieën behoren de vondsten? Wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?
- Wat kan op basis van het organische en anorganische sporenbestand gezegd worden over de datering van de vindplaats, de functie van de site, de materiële cultuur en de bestaans economie?
- Welke analyses dienen uitgevoerd te worden om de kennis over (dit deel) van de site en in bredere zin de regio te verfijnen en/of bij te stellen?
- Welke conserveringsmaatregelen moeten genomen worden om een goede bewaring en toekomstig onderzoek te garanderen?
- Strekt de vindplaats zich nog uit naar aanpalende percelen die niet tot het onderzoeksgebied behoren?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen de bestaande archeologische kennis van de regio?

Onderzoeksstrategie en methode en technieken

Het betreft een site zonder complexe verticale stratigrafie. De zone voor opgraving wordt onderzocht aan de hand van een vlakdekkende opgraving. Het staat de erkend archeoloog vrij om te bepalen of de opgraving zal gebeuren in één of meerdere opgravingsputten. De omvang van iedere put/ieder vlak is dusdanig dat er een goed ruimtelijk inzicht is en dat alle plannen naadloos aansluiten tot één overzichtelijk plan van het hele terrein. Wanneer gebouwplattegronden gedeeltelijk buiten het vlak van de aangelegde werkput liggen, dient de werkput uitgebreid te worden om de structuren in één geheel te kunnen onderzoeken. Daarbij dienen de grenzen van het onderzoeksgebied echter wel gerespecteerd te worden.

Er moeten maatregelen genomen worden tegen overlast door regen- en/of grondwater. De maatregelen mogen niet schadelijk zijn voor het bodemarchief. Voorafgaand aan het vlakdekkend onderzoek wordt het peil van de grondwatertafel bepaald. Desgevallend worden de nodige maatregelen genomen zodat de opgraving kwalitatief kan uitgevoerd worden.

Staalname en conservatie

Tijdens de opgraving dient een zo volledig mogelijke inzameling en registratie van natuurwetenschappelijke vondsten en een adequate staalname voor natuurwetenschappelijk onderzoek plaats te vinden, die een kwaliteitsvolle basis bieden om een assessment en eventuele verwerking en vervolgonderzoek uit te voeren. Verder dienen ze kwaliteitsvolle analyses aan te leveren die vanuit natuurwetenschappelijke gegevens de archeologische interpretatie ondersteunen en versterken. De methode dient te voldoen aan de bepalingen van hoofdstuk 20 uit de Code van

Goede Praktijk. De methode met betrekking tot de toepassing van conservatie dient te voldoen aan de bepalingen in Deel 4 van de Code van Goede Praktijk.

Staalname spitst zich toe op de mogelijkheden voor het verfijnen van de datering van de aangetroffen sporen, bijvoorbeeld aan de hand van dendrochronologie en ¹⁴C-datering.

Anderzijds dienen ook stalen genomen te worden die een antwoord kunnen bieden op onderzoeksvragen met betrekking tot het landschap waarin de sporen te situeren waren (onderzoek van pollen, botanische macroresten, ...).

Bij het aantreffen van waterputten en/of diepe afvalputten wordt bijzondere aandacht besteed aan de monsternamen. Beerputten en afvalkuilen worden bemonsterd en gezeefd met het oog op de analyse van het consumptiepatroon.

Wanneer begravingssporen worden aangetroffen, is de kans reëel dat bijgaven aangetroffen worden, die in aanmerking komen voor conservatie. Of conservatie noodzakelijk of wenselijk is, moet blijken uit het conservatie assessment in het kader van de opgraving.

Tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werden twee houtskoolrijke sporen aangetroffen. Deze sporen werden gecoupeerd en hun vulling werd volledig ingezameld en uitgezeefd op maaswijdtes 5, 2 en 0,5 mm. De residu's zijn ter beschikking voor bijkomend natuurwetenschappelijk onderzoek. Bij het assessment van de stalen gerecupereerd tijdens de opgraving dienen ook de genomen stalen uit het proefsleuvenonderzoek meegenomen te worden.

Omvang en criteria

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van het assessment beantwoord zijn.

Schatting duur

Voor de opgraving met een oppervlakte van ca. 4140 m² wordt op basis van de voorziene inzet van betrokken actoren (zie verder) de totale duur van het veldwerk geschat op 9 werkdagen. Het assessment wordt geschat op 1 werkdag, de verwerking op 4 werkdagen en de rapportering op 4 werkdagen. De termijn voor conservatie en natuurwetenschappelijk onderzoek is op dit moment nog niet in te schatten. Ze zijn afhankelijk van de ingezamelde vondsten en stalen tijdens het veldwerk. Dit maakt dat de totale duur van de opgraving naar schatting 18 werkdagen bedraagt. De werkelijke duur van de opgraving kan afwijken van de schatting. De schatting is enkel indicatief.

Kostenraming

Op basis van de voorziene uitvoeringsmethoden, schatting van de termijn en voorziene inzet van betrokken actoren, bij volledige opgraving van de twee zones wordt volgende raming van de kosten vooropgesteld:

Veldwerk: 17210 euro

Assessment: 320 euro

Verwerking: 2900 euro

Rapportering: 1780 euro

De kostprijs van conservatie en natuurwetenschappelijk onderzoek is op dit moment nog niet in te schatten. Deze is afhankelijk van de ingezamelde vondsten en stalen tijdens het veldwerk. Er kan

uitgegaan worden van een kostprijs die maximaal zal liggen rond 20% van het geheel van de andere posten (4506 euro).

Dit komt op een raming van 26652 euro. De werkelijke kostprijs kan afwijken van de raming. De raming is enkel indicatief.

Noodzakelijke competenties

De actoren die betrokken moeten worden bij de uitvoering van de archeologische opgraving zijn:

- Een veldwerkleider met 120 werkdagen opgravingservaring op landelijke sites, waarvan minimaal 60 op sites uit de metaaltijden.
- Een assistent-archeoloog met opgravingservaring op landelijke sites, waarvan minimaal 30 werkdagen op sites uit de metaaltijden.
- Twee medewerkers

De inzet van een aardkundige wordt niet nodig geacht, omdat er voldoende inzicht in de bodemopbouw is op basis van het archeologisch vooronderzoek dat binnen het onderzoeksgebied uitgevoerd werd. Tijdens de opgraving is het echter mogelijk dat de inzet van een aardkundige, een conservator, een natuurwetenschapper, een fysisch antropoloog of een materiaaldeskundige nodig blijkt. In dat geval dienen de desbetreffende actoren betrokken te worden bij de uitvoering van het onderzoek.

Bij natuurwetenschappelijk onderzoek worden minstens de natuurwetenschapper en de veldwerkleider ingezet. Bij het assessment bij opgravingen worden minstens de erkende archeoloog en de veldwerkleider ingezet. De materiaaldeskundige, natuurwetenschapper, fysisch antropoloog en conservator worden betrokken indien de situaties zich voordoen waar zij voor verantwoordelijk zijn of in gespecialiseerd zijn. Bij de rapportering over de opgraving worden minstens de erkende archeoloog en de veldwerkleider ingezet. Bij de conservatie en langdurige bewaring worden minstens de conservator, de veldwerkleider en de erkende archeoloog ingezet.

Risicofactoren

Mogelijk zijn sporen aanwezig die reiken tot onder de grondwatertafel. Wanneer uit boringen blijkt dat sporen zich meer dan 30 cm onder de grondwatertafel bevinden, dienen deze met bemaling te worden opgegraven. In zones waar bemaling een schaderisico impliceert, wordt de haalbaarheid voorafgaand afgetoetst d.m.v. een risico-analyse. Bij de plaatsing ervan wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van het bodemarchief en de op te graven zones.

Bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble

Met betrekking tot het bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble dat het resultaat is van de archeologische opgraving wordt een overdracht voorgesteld aan het onroerenderfgoeddepot van de provincie Vlaams-Brabant (PIVO - Loods 45, Poverstraat 45, 1731 Asse).

Bij een groot deel van de archeologische vondsten wordt verwacht dat conservatie hoogstwaarschijnlijk niet aangewezen is op basis van de goede bewaringstoestand. Bij langdurige bewaring dienen vooral schommelingen in temperatuur en relatieve luchtvochtigheid vermeden te worden door bewaring in een geschikte omgeving. Wel dient rekening gehouden te worden dat mogelijk vrij volledige voorwerpen aangetroffen worden, indien begravingssporen vastgesteld worden. Hierbij kan conservatie in functie van het onderzoek of stabiliserende conservatie aan de orde zijn, om de voorwerpen te kunnen onderzoeken en om een artefact stabiel te kunnen bewaren en hanteren.